

حمله‌ی مغول‌ها به ایران

همان‌طور که در درس گذشته خواندید، یکی از سلسله‌های ترک در ایران سلسله‌ی خوارزمشاهیان بود. شاهان این سلسله، ابتدا بر منطقه‌ی خوارزم حکومت می‌کردند و به همین علت، این سلسله به این نام خوانده شده است. یکی از پادشاهان معروف خوارزمشاهی، سلطان محمد خوارزمشاه بود که در زمان او مغول‌ها به ایران حمله کردند.

مغول‌ها

مغول‌ها، مردمی جنگ‌جو و خون‌ریز بودند. آن‌ها به فرماندهی چنگیزخان، ابتدا به کشور چین حمله بردند و آن‌جا را تصرف کردند. پس از چندی، مغول‌ها با خوارزمشاهیان

مسیر حرکت اقوام مغول به ایران و دیگر کشورها

هم مرز و همسایه شدند. چنگیز خان می‌خواست با خوارزمشاهیان روابط بازرگانی داشته باشد؛ به همین دلیل، کاروانی از بازرگانان را به ایران فرستاد اما حاکم یکی از شهرهای مرزی ایران به بهانه‌ی این که در کاروان تعدادی جاسوس وجود دارد، آن را غارت کرد و بیش‌تر بازرگانان را کشت. وقتی این خبر به گوش چنگیز خان رسید، تصمیم گرفت که به ایران حمله کند.

به نظر شما اگر این اتفاق نمی‌افتاد، باز هم مغول‌ها به ایران حمله می‌کردند؟ چرا؟

حمله‌ی مغول‌ها به ایران

پس از آن که سپاهیان مغول به ایران هجوم آوردند، سلطان محمد به جای ایستادگی، از مقابل دشمن فرار کرد.

حمله‌ی مغول‌ها به ایران، موجب قتل عام بسیاری از مردم بی‌گناه و خرابی روستاها و شهرهای ایران شد.

مغول‌ها شهرهای ایران را ویران کردند و بسیاری از مردم را کشتند. آن‌ها که از فرهنگ و تمدن بی‌بهره بودند، کتاب‌خانه‌ها، مدرسه‌ها و مساجد را به آتش کشیدند. ایرانیان بسیار تلاش کردند تا مانع تسلط بیگانگان بر کشور شوند ولی چون حکومتی قوی وجود نداشت که رهبری مردم را به عهده بگیرد، موفقیتی به دست نیاوردند.

ظرف شیرخوری که در آستانه‌ی حمله مغول‌ها، به وسیله‌ی هنرمندان ایرانی ساخته شده است.

برای مطالعه

پس از حمله‌ی چنگیزخان به ایران، مغول‌ها سال‌ها بر کشور ما حکومت کردند. حاکمان مغول ایران، به ایلخانان معروف بودند. پس از ضعیف شدن ایلخانان و انقراض حکومت آنان، حکومت‌های متعددی در ایران روی کار آمدند.

تصویر دو سکه از ایلخانان مغول در ایران. با دقت در نوشته‌های روی سکه‌ها متوجه می‌شوید که مغول‌ها بعد از مدتی مسلمان شده‌اند.

حمله‌ی تیمور به ایران

حدود ۱۶۰ سال پس از حمله‌ی مغول‌ها، قوم دیگری به فرماندهی تیمور که مردی خشن و بی‌رحم بود، به ایران حمله کرد. در پی این حمله، حکومت‌های محلی ایران از بین رفتند و بیش‌تر شهرها و روستاها به ویرانه تبدیل شدند اما جانشینان تیمور، تحت تأثیر فرهنگ و تمدن ایران قرار گرفتند. آن‌ها به علم و دانش توجه بسیار کردند و برای آبادانی ایران کوشیدند.

شاهرخ، پسر تیمور، بسیار کوشید تا ویرانی‌های پدرش را آباد کند. مسجد گوهرشاد یکی از بناهایی است که به همت زن شاهرخ (به نام گوهرشاد) در مشهد ساخته شد.

پرسش

- ۱- چرا مغول‌ها به ایران حمله کردند؟
- ۲- مغول‌ها در زمان هجوم به ایران چه کردند؟
- ۳- رفتار جانشینان تیمور در زمان حکومت بر ایران، چه فرقی با رفتار تیمور

داشت؟

صفویه

پس از این که سلسله‌ی تیموریان ضعیف شد، بی‌نظمی سراسر ایران را فراگرفت. هرکس که قدرتی پیدا می‌کرد، حکومتی تشکیل می‌داد. به این ترتیب، در گوشه و کنار ایران حکومت‌های کوچک محلی شکل گرفتند. همسایگان ایران نیز با استفاده از بی‌نظمی و پراکندگی نیروهای داخلی، به مرزهای ایران تجاوز می‌کردند.

در این هنگام، افراد خاندان صفویه که در میان مردم محبوبیت داشتند، حکومتی را تشکیل دادند و به تدریج، بخش‌های مختلف ایران را تصرف کردند. مؤسس سلسله‌ی

قلمرو ایران در زمان صفویه. همان‌گونه که در نقشه می‌بینید، پایتخت ایران در این دوره سه بار تغییر کرده است و شهرهای تبریز، قزوین و اصفهان به ترتیب پایتخت بوده‌اند.

صفویه، شاه اسماعیل بود. شاه اسماعیل، مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کرد. در آن زمان در همسایگی غرب ایران، ترکان عثمانی و در شرق ایران، ازبکان حکومت می کردند. این دو حکومت از رسمی شدن مذهب شیعه در ایران ناراضی بودند؛ پس به مخالفت و جنگ با صفویان پرداختند.

جنگ چالدران

شاه اسماعیل صفوی، ابتدا ازبکان را شکست داد. سپس در دشت چالدران با سپاه عثمانی روبه‌رو شد. چون عثمانی‌ها توپ و تفنگ داشتند، دلاوری‌های ایرانیان مؤثر واقع نشد؛ در نتیجه، قسمتی از آذربایجان به دست ترکان عثمانی افتاد اما پس از مدتی، سپاهیان ایرانی سربازان بیگانه را از سرزمین خود بیرون کردند و همه‌ی شهرهای آذربایجان را به ایران بازگرداندند. در نتیجه‌ی این تلاش‌ها کشور ما از بی‌نظمی نجات یافت.

یک سرباز دوره‌ی صفویه با لباس و تجهیزات نظامی آن دوره

شاه عباس صفوی

بعد از شاه اسماعیل، چند تن دیگر به حکومت رسیدند. یکی از این افراد، شاه عباس اول بود. شاه عباس، از طرف خراسان، گرفتار ازبکان و از جانب آذربایجان، درگیر جنگ با حکومت عثمانی بود. شاه عباس با برنامه‌ریزی مناسب و دلاوری سپاهیان ایرانی توانست ازبکان و عثمانی‌ها را شکست دهد و شهرهای بغداد، کربلا و نجف را تصرف کند.

اصفهان

شاه عباس پس از این که از جنگ آسوده شد، پایتخت صفویه را به شهر اصفهان منتقل کرد. در زمان شاه عباس، اصفهان به شهری پرجمعیت و آباد تبدیل شد. به دستور او هنرمندان و معماران ایرانی بناهای بزرگ و باشکوهی در این شهر ساختند. بسیاری از این بناها که به شیوه‌ی هنر و معماری دوره‌ی اسلامی ساخته شده‌اند، هنوز هم پا برجا هستند و شهرت جهانی دارند.

با مشورت هم‌کلاسی‌هایتان، چند نمونه از بناها و آثار تاریخی و هنری شهر اصفهان را به کلاس معرفی کنید.

کاخ عالی‌قاپو، در اطراف میدان نقش‌جهان اصفهان از شاهکارهای معماری دوره‌ی صفویه است.

نمای داخلی بناهای زیبا و باشکوه صفویه در اصفهان با کاشی‌کاری‌های زیبا و دقیق، تزیین شده است. این هنر را می‌توان در بناهایی چون مسجد شیخ لطف‌الله به خوبی مشاهده کرد.

سقوط صفویه

آخرین پادشاه صفوی، شاه سلطان حسین بود. بر اثر بی‌لیاقتی این پادشاه، اوضاع ایران بسیار آشفته شد. در این زمان افغان‌ها که در شرق می‌زیستند، به اصفهان حمله کردند. شاه سلطان حسین تسلیم آن‌ها شد و در نتیجه، کشور به دست افغان‌ها افتاد.

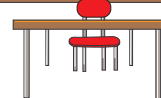
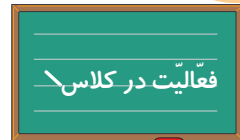
این فرش از آثار دوره‌ی صفویه است که هم‌اکنون در موزه‌ی فرش تهران نگهداری می‌شود.

پرسش

- ۱- چرا شاه اسماعیل صفوی از حکومت عثمانی شکست خورد؟
- ۲- وقتی شاه عباس به سلطنت رسید، ایران گرفتار چه مشکلاتی بود؟ این مشکلات چگونه رفع شد؟
- ۳- حکومت صفویه چگونه از بین رفت؟

دوره‌ی صفویه، از چه نظر در تاریخ ایران اهمیت دارد؟

چند دلیل بیاورید.

افشاریه و زندیه

نادرشاه افشار

افغان‌ها، هفت سال بر ایران حکومت کردند اما سرانجام، نادرشاه افشار آن‌ها را از حکومت برکنار کرد. نادرشاه بعد از تاج‌گذاری و تشکیل سلسله‌ی افشاریه، برای سرکوب کامل افغان‌ها به شرق ایران لشکر کشید. سپس به هندوستان حمله برد و پس از تصرف دهلی، پایتخت آن کشور، با غنیمت‌های بسیار به پایتخت خود، مشهد، بازگشت.

پس از فتح دهلی، پادشاه هند تسلیم نادرشاه افشار شد.

یکی از غنیمت‌های معروفی که نادر شاه از لشکرکشی به هند با خود آورد، دریای نور نام دارد که اکنون در موزه‌ی جواهرات ملی نگهداری می‌شود.

سرانجام، نادرشاه که در اواخر عمر بسیار تندخو و خشن شده بود و با اطرافیانش بدرفتاری می‌کرد، به دست سرداران سپاهش کشته شد. با به قتل رسیدن نادرشاه، میان سرداران سپاه او جنگ درگرفت و حاکمان محلی نیز شورش کردند.

به نظر شما، چرا سرداران سپاه نادرشاه با یکدیگر می‌جنگیدند؟

کریم خان زند

یکی از سرداران سپاه نادرشاه، کریم خان زند بود. او پس از کشته شدن نادرشاه، با تلاش و کوشش بسیار بر پیش‌تر نواحی ایران تسلط یافت. کریم خان پس از این پیروزی‌ها، حاکم ایران شد اما راضی نبود که او را شاه بنامند؛ به همین دلیل، لقب وکیل‌الرعیایا یعنی «نماینده‌ی مردم» را برای خود انتخاب کرد.

کریم خان شیراز را پایتخت خود قرار داد. به دستور او در این شهر بناهای مهمی ساخته شد. مسجد و بازار وکیل از بناهای این دوره است.

بازار وکیل در شیراز - از بناهای دوره‌ی زندیه

کریم خان همواره از جنگ و خون‌ریزی دوری می‌کرد. با وجود این، در اواخر عمر، ناچار شد سپاهی را برای جنگ با عثمانی بفرستد. علت این جنگ آن بود که حاکمان عثمانی با مسافران و زائران ایرانی که به عراق می‌رفتند، بدرفتاری می‌کردند.

گفت و گو در کلاس

ایرانیان به چه منظوری به عراق مسافرت می‌کردند؟ توضیح دهید.

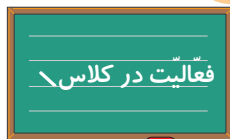
پرسش

۱- جای خالی را پر کنید.

- پس از افشاریه، حکومت روی کار آمد.

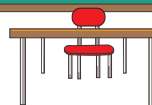
۲- دو اقدام مهم نادرشاه افشار چه بود؟

۳- کریم خان زند چگونه فرمانروایی بود؟

فعالیت در کلاس

هر کلمه را با پیکان (←) به عبارت مربوط به آن وصل کنید.

مشهد را پایتخت خود قرار داد.

کریم خان

مذهب شیعه را در ایران مذهب رسمی اعلام کرد.

چنگیز خان

به ایران لشکر کشی کرد.

شاه اسماعیل صفوی

در شیراز بناهای باشکوهی ساخت.

نادر شاه

قاجاریه

آقا محمدخان

حدود ۲۱۵ سال پیش، آقا محمدخان که یکی از افراد ایل قاجار بود، با از میان بردن حکومت جانشینان کریم خان زند به سلطنت رسید. او تهران را پایتخت خود قرار داد. آقا محمدخان مردی تندخو و خشن بود و بالشرکشی‌های متعدّد، توانست ایران را یکپارچه سازد. او سرانجام هنگامی که می‌خواست سپاه روسیه را از قلمرو ایران دور کند، به دست خدمتکارانش به قتل رسید.

جنگ‌های ایران و روسیه

پس از آقا محمدخان، فتحعلی‌شاه به سلطنت رسید. او مردی بی‌اراده و ناآگاه بود؛ به همین دلیل، در زمان او دولت روسیه، گرجستان را تصرف کرد. پس از تصرف گرجستان، اختلاف بین ایران و روسیه بیش‌تر شد و جنگ‌هایی میان دو کشور رخ داد که نزدیک به ده‌سال طول کشید. در این جنگ‌ها، سرانجام سپاه ایران شکست خورد.

علت‌های شکست ایران در جنگ‌های ایران و روسیه عبارت بودند از:

- ۱- آشنا نبودن سپاه ایران با روش‌های نظامی و سلاح‌های جدید
- ۲- دخالت و توطئه‌ی کشورهای بیگانه مانند فرانسه و انگلستان
- ۳- بی‌توجهی شاه ایران و اطرافیان به امور کشور.

در پایان این جنگ‌ها، سران دو کشور روسیه و ایران، قراردادهایی را امضا کردند که بیش‌تر آن‌ها به ضرر ایران بود. طبق این قراردادها، رود ارس، مرز ایران و روسیه شناخته شد و سرزمین‌های شمال این رود (که امروزه شامل کشورهای آذربایجان، ارمنستان و گرجستان است) به روسیه واگذار شد.

نقشه‌ی ایران در آغاز و پایان دوره‌ی قاجاریه

ناصرالدین شاه

یکی دیگر از شاهان قاجاریه، ناصرالدین شاه بود. در زمان او دولت‌های روسیه و انگلیس به دخالت خود در ایران ادامه دادند.

ناصرالدین شاه، امیرکبیر را که مردی شایسته و کاردان بود، به صدراعظمی (نخست‌وزیری) برگزید. امیرکبیر حدود سه سال صدراعظم ایران بود و در این مدت، برای بهبود وضع کشور کارهای مهمی انجام داد. او حقوق شاهزادگان قاجاریه را کم کرد و مانع

دخالت کشورهای بیگانه در امور داخلی شد. هم‌چنین، مدرسه‌ی دارالفنون را تأسیس کرد. درباریان که این کارها را به ضرر خود می‌دیدند، ناصرالدین شاه را تحریک کردند و او دستور برکناری امیرکبیر از صدراعظمی را صادر کرد. دشمنی درباریان با امیرکبیر حتی بعد از برکناری او از صدراعظمی هم ادامه یافت؛ سرانجام آن‌ها موفق شدند دستور قتل امیرکبیر را از ناصرالدین شاه بگیرند.

ناصرالدین شاه قاجار پنجاه سال بر ایران حکومت کرد.

میرزا تقی خان امیرکبیر

پس از قتل امیرکبیر، حکومت قاجاریه ضعیف شد. در این شرایط، انگلستان قسمتی از شرق ایران و روسیه قسمتی از خراسان را از ایران گرفتند و به قلمرو خود اضافه کردند. هم‌چنین، این دو کشور در امور داخلی ایران دخالت بیش‌تری کردند.

به نظر شما، چرا درباریان با امیرکبیر مخالف بودند؟

نمایی از ساختمان کاخ معروف شمس‌العماره در تهران. این بنا در زمان ناصرالدین‌شاه به تقلید از شیوهی ساختمان‌سازی اروپاییان در پنج طبقه ساخته شد.

دروازه‌ی باغ ملی در تهران، از بناهای دوره‌ی قاجاریه

پرسش

- ۱- جای خالی را پر کنید.
- ۲- علت‌های شکست ایران از روسیه را بنویسید.
- ۳- دو اقدام مهم امیرکبیر چه بود؟

انقلاب مشروطیت

ناصرالدین شاه به جای توجه به خواسته‌های مردم، با خشونت و سخت‌گیری‌های بی‌جا آن‌ها را از خود ناراضی می‌کرد. او سرانجام، زمانی که می‌خواست پنجاهمین سال تاج‌گذاری خود را جشن بگیرد، به ضرب گلوله‌ی میرزا رضا کرمانی از پای درآمد. میرزارضا از شاگردان سیدجمال‌الدین اسدآبادی، روحانی آگاه، شجاع و مبارز بود.

سیدجمال‌الدین اسدآبادی

مظفرالدین شاه

پس از کشته شدن ناصرالدین شاه، مظفرالدین شاه به جای او بر تخت شاهی نشست. در زمان مظفرالدین شاه، وضع مردم ایران بدتر شد. حکومت، درآمد کافی برای اصلاح وضع کشور نداشت و مظفرالدین شاه برای جبران کمبود درآمد، از دولت‌های خارجی پول قرض می‌گرفت. البته او بیش‌تر این پول‌ها را صرف مسافرت به خارج از کشور می‌کرد. درباریان او نیز فقط در پی سود خود بودند.

انقلاب مشروطیت

یکی از رویدادهای مهم دوره قاجاریه، انقلاب مشروطیت است. در این دوره، مردم به رهبری روحانیون آگاه، به مبارزه با استبداد شاه برخاستند. آن‌ها می‌خواستند حکومت مشروطه را جانشین حکومت استبدادی کنند.

سه روحانی معروف و آگاه که نقش مهمی در انقلاب مشروطیت داشتند: (سمت راست) شهید آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری، (وسط) آیت‌الله سید عبدالله بهبهانی و (سمت چپ) آیت‌الله سید محمد طباطبایی

در حکومت استبدادی، شاه هرکاری را که می‌خواست، انجام می‌داد. او قدرت زیادی داشت و خود را مالک جان و مال مردم می‌دانست. در مقابل قدرت شاه، هیچ قانونی

هم وجود نداشت. سرانجام، با مبارزه و تلاش خستگی ناپذیر مشروطه خواهان، مظفرالدین شاه مجبور شد حکومت مشروطه را بپذیرد. سپس مجلسی که نمایندگان مردم عضو آن بودند، تشکیل شد و تا اندازه‌ای از اختیارات شاه کم کرد.

به نظر شما، حکومت مشروطه با حکومت استبدادی چه تفاوتی داشت؟ توضیح

دهید.

دشمنی با مشروطیت

بعد از این که محمدعلی شاه مجلس را به توپ بست، مردم آذربایجان مخصوصاً تبریز، به حمایت از مشروطه خواهان قیام کردند. رهبری مردم را در این قیام، باقرخان (سمت راست) و ستارخان (سمت چپ) به عهده داشتند.

پس از مرگ مظفرالدین شاه، پسرش، محمدعلی شاه، به جای او نشست. محمدعلی شاه مخالف آزادی و حکومت مشروطه بود. به همین دلیل، مجلس را به توپ بست و گروهی از مشروطه خواهان را زندانی کرد.

به دنبال این حوادث، مردم نواحی مختلف ایران به طرفداری از مشروطه قیام کردند؛ سرانجام، مشروطه خواهان با عزیمت به پایتخت، محمدعلی شاه را شکست دادند و تهران را تصرف کردند.

در این زمان، محمدعلی شاه از سلطنت برکنار شد و پسرش، احمدشاه، به سلطنت رسید. به این ترتیب، مجلس مشروطه توانست

کار خود را دوباره آغاز کند. چند سال بعد، جنگ جهانی اول آغاز شد. کشور ما از همان

ابتدا، بی طرفی خود را در جنگ اعلام کرد اما بیگانگان بدون توجه به این مسئله، به ایران حمله کردند و بخش‌هایی از کشور ما به اشغال انگلیس و روسیه درآمد. مردم مسلمان ایران در گوشه و کنار کشور با نیروهای اشغالگر انگلیسی و روسی مبارزه می‌کردند. یکی از قیام‌هایی که در این دوره صورت گرفت، قیام روحانی مبارز، میرزا کوچک‌خان جنگلی بود که در گیلان علیه بیگانگان مبارزه کرد و سرانجام در این راه به شهادت رسید. در تبریز شیخ محمد خیابانی، یکی از روحانیون مبارز، قیام کرد. او ضمن تشویق مردم به ایستادگی و مقاومت در مقابل نفوذ بیگانگان، با تمام توان با دشمنان مبارزه کرد تا به شهادت رسید.

شهید میرزا کوچک‌خان جنگلی

شهید شیخ محمد خیابانی

- ۱- مظفرالدین شاه و ام‌های خارجی را چگونه خرج می‌کرد؟
- ۲- چرا ناصرالدین شاه کشته شد؟
- ۳- پس از این که محمدعلی شاه مجلس را به توپ بست، مردم چه واکنشی نشان دادند؟

حکومت پهلوی

در اواخر دوره‌ی قاجاریه، نفوذ و دخالت دولت انگلستان در امور ایران بیش‌تر شد. پس از مدتی، انگلیسی‌ها برای آن که منافع خود را بیش‌تر تأمین کنند، تصمیم گرفتند حکومت ایران را تغییر دهند؛ در نتیجه، هنگامی که حکومت قاجاریه ضعیف شد، انگلستان رضاخان را به قدرت رساند.

رضاخان مردی خشن و بی‌سواد بود و از اداره‌ی کشور آگاهی چندانی نداشت. او با حمایت انگلستان، توانست حکومت ضعیف قاجاریه را براندازد و خود را شاه ایران بنامد و نیز سلطنت را در خانواده‌ی خود موروثی کند.

مبارزه‌ی مدرّس با رضاشاه

رضاشاه در دوران حکومت خود، در مخالفت با اسلام و علمای دین کارهایی انجام داد. از جمله این که زنان را از رعایت حجاب و داشتن پوشش اسلامی منع کرد. مردم به این کار رضاشاه اعتراض داشتند ولی او به مخالفت‌های آنان توجهی نمی‌کرد. حتی مأموران او عده‌ای از مردم معترض را که در مسجد گوهرشاد مشهد جمع شده بودند، به گلوله بستند و به شهادت رساندند.

شهید آیت‌الله سید حسن مدرس

علاوه بر این، در زمان رضاشاه مردم از دخالت بیگانگان در امور کشور ناراضی بودند؛ به همین دلیل، افرادی به مبارزه با دخالت بیگانگان و کارهای زورگویانه‌ی رضاشاه برخاستند. یکی از مخالفان مهم رضاشاه در این دوره، روحانی آگاه و دانشمند آیت‌الله سید حسن مدرس بود. او که نماینده‌ی مجلس بود، شجاعانه در مقابل کارهای نادرست شاه ایستاد. به همین دلیل رضاشاه، ابتدا مدرس را تبعید کرد و پس از مدتی، دستور داد، او را به شهادت رساندند.

برکناری رضاشاه

در اواخر حکومت رضاشاه، جنگ جهانی دوم آغاز شد. مدتی پس از شروع جنگ، نیروهای شوروی، انگلیس و آمریکا وارد ایران شدند و قسمت‌هایی از کشور ما را اشغال کردند. آن‌ها در سال ۱۳۲۰ هجری شمسی، رضاشاه را از حکومت برکنار کردند و پسرش محمد رضا را به جای او نشانند.

ملی شدن نفت

محمّد رضاشاه پهلوی در سال‌های آغاز حکومت، قدرت چندانی نداشت؛ به همین دلیل، در این زمان آزادی نسبی در کشور برقرار شد. در این شرایط، گروهی از نمایندگان مجلس شورای ملی به رهبری آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی و دکتر محمد مصدق به مبارزه بر ضدّ قدرت‌های خارجی پرداختند. در نتیجه‌ی این مبارزات که به رهبری روحانیّت مبارز و با فداکاری بسیاری از مردم شروع شده بود، سرانجام، صنعت نفت ملی اعلام شد؛ به این ترتیب، روحانیّت مبارز و مردم توانستند دست بیگانگان را از این ثروت خدادادی کوتاه کنند.

دکتر مصدق و آیت‌الله کاشانی

– ملی شدن نفت، چه اهمیتی دارد؟
– با مراجعه به تقویم، روز ملی شدن صنعت نفت را مشخص کنید.

به دنبال ملی شدن نفت، شاه مجبور شد دکتر مصدق را به نخست وزیری انتخاب کند اما پس از مدتی، در ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲، به کمک آمریکا و نظامیان خود، او را برکنار کرد و از آن پس، ظلم و ستم شاه زیادتر و استبداد شدیدی بر کشور حاکم شد.

صحنه‌ای از تظاهرات مردم در جریان نهضت ملی شدن نفت. فکر می‌کنید مجسمه‌ای که در حال سرنگونی است، مربوط به چه کسی است؟

پرسش

- ۱- رضاخان با حمایت کدام کشور به قدرت رسید؟
- ۲- رضاشاه در مخالفت با اسلام و علمای دین چه کاری انجام داد؟
- ۳- محمدرضا پهلوی چگونه به پادشاهی رسید؟
- ۴- ملی شدن نفت ایران به رهبری چه کسانی صورت گرفت؟
- ۵- سیدحسن مدرس که بود و چه کرد؟

انقلاب شکوهمند اسلامی ایران

در زمان حکومت محمد رضا شاه، دخالت و نفوذ آمریکا در ایران افزایش یافت. مردم از آزادی محروم بودند و به اعتقادات مذهبی آنها بی احترامی می شد. از طرف دیگر، حکومت استبدادی محمد رضا شاه جلوی انتقاد و اعتراض مردم را می گرفت. در این دوره، اگر کسی به کارهای نادرست و زورگویی های شاه اعتراض می کرد، به زندان می افتاد و شکنجه می شد.

قیام پانزده خرداد (۱۲ محرم) ۱۳۴۲

از سال ۱۳۴۲ هجری شمسی، قیام مردم ایران به رهبری امام خمینی (ره) شروع شد. در ایام محرم این سال، حضرت امام مردم را به اعتراض علیه کارهای شاه، آمریکا و اسرائیل

یکی از سخنرانی های امام در آغاز قیام پانزده خرداد

دعوت کردند اما مأموران شاه به سرکوب مردم پرداختند. در پانزده خرداد همین سال، امام خمینی بازداشت شدند. مردم به حمایت از امام قیام کردند. در نتیجه ی زد و خورد مأموران شاه با مردم، عده‌ی زیادی از مردم در **تهران**، **ورامین**، **قم** و سایر شهرها مجروح و شهید شدند.

سرانجام به دلیل اعتراض مردم، حکومت مجبور شد امام خمینی را آزاد کند. امام پس از آزادی نیز از مبارزه دست برنداشتند و هم‌چنان مردم را به قیام علیه شاه دعوت می‌کردند. پس، شاه، امام را به ترکیه و سپس به عراق تبعید کرد. امام خمینی (ره) در سال‌های دوری از وطن نیز مردم را در مبارزه با حکومت استبدادی شاه، رهبری و هدایت می‌کردند.

یکی از راه‌پیمایی‌های عظیم مردم در روزهای انقلاب

پیروزی انقلاب اسلامی

از اوایل سال ۱۳۵۷ هجری شمسی، مبارزه‌ی مردم با حکومت شاه شدت گرفت. در این سال، مردم با تظاهرات خود خواستار نابودی حکومت شاهنشاهی، بازگشت امام به کشور و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی شدند.

با فشار شاه و دولت آمریکا و عراق، امام خمینی مجبور شدند عراق را ترک کنند. امام پس از ترک عراق به پاریس رفتند. از این زمان، اعلامیه‌های ایشان سریع‌تر و بهتر در اختیار مردم قرار گرفت. ملت دلیر ایران نیز با اطاعت و پیروی از **ولایت فقیه**، با تظاهرات میلیونی خواستار نابودی حکومت شاهنشاهی، ورود امام خمینی به ایران و تشکیل جمهوری اسلامی شدند.

امام خمینی در جمع طرفداران انقلاب در پاریس

سرانجام، پس از فرار شاه خائن از ایران، امام پس از پانزده سال در تاریخ ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ به میهن بازگشتند. ده روز بعد، انقلاب اسلامی ایران در روز ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به

پاسداری از پیروزی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دشمنان ما، به ویژه آمریکا به توطئه علیه ایران ادامه دادند. در سال ۱۳۵۹ ارتش عراق به فرمان صدام به کشور ما تجاوز کرد و یک جنگ خونین هشت ساله را به جمهوری اسلامی ایران تحمیل کرد. در این جنگ، بسیاری از شهرها و روستاهای کشور ما ویران شدند و کارخانه‌ها، بیمارستان‌ها و مدرسه‌های زیادی بمباران شدند. مردم کشور ما در برابر دشمن به پا خاستند و همراه با ارتش و سپاه پاسداران از میهن اسلامی دفاع کردند. در این جنگ بسیاری از جوانان دلیر و با ایمان ما به شهادت رسیدند اما توانستند نیروهای دشمن را از خاک میهن بیرون کنند و ضربه‌های سختی به آنان

در زمان جنگ، دشمن حتی به خانه‌های مردم و مدرسه‌ها نیز رحم نکرد و تعدادی از دانش‌آموزان را نیز به شهادت رساند. اکنون ما باید با درس خواندن و تلاش فراوان، راه دانش‌آموزان شهید را ادامه دهیم.

پس از حمله‌ی ارتش عراق به ایران، همه‌ی مردم از پیر و جوان برای دفاع از کشور آماده شدند.

وارد سازند. سرانجام، در سال ۱۳۶۷ جنگ پایان یافت.

امام خمینی، رهبر کبیر و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، یازده سال پس از پیروزی انقلاب اسلامی در خرداد ۱۳۶۸ وفات یافتند. درگذشت ایشان، ملت ایران و همه‌ی مسلمانان آزاده‌ی جهان را عزادار کرد.

پس از وفات امام (ره)، مجلس خبرگان، **حضرت آیت‌الله خامنه‌ای** را به رهبری انتخاب کرد و مردم ایران و بسیاری از مسلمانان جهان با رهبر جدید، بیعت کردند.

درگذشت امام خمینی (ره) مسلمانان را عزادار کرد.

مرقد مطهر امام خمینی — رحمة الله عليه

رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت الله خامنه ای

امروزه جمهوری اسلامی ایران به رهبری آیت الله خامنه ای، راه روشن و پرافتخار امام خمینی — رحمة الله عليه — را ادامه می دهد و مردم ایران با ایمان به خدا هم چنان با دشمنان اسلام مبارزه می کنند. جمهوری اسلامی ایران روز به روز در راه سازندگی و پیشرفت کشور به پیش می رود و مسلمانان جهان را به رهایی از ظلم و ستم مستکبران امیدوارتر می کند.

آرزوی همه ی ما این است که انقلاب اسلامی، به انقلاب جهانی حضرت مهدی (عج) پیوندد و همه ی مستضعفان را از ستم و سلطه ی قدرت های بزرگ نجات دهد.

- ۱- منظور از دهه‌ی فجر چیست؟ دانش‌آموزان در دهه‌ی فجر چه کارهایی انجام می‌دهند؟
- ۲- به نظر شما مردم در مقابل شهدا، جانبازان و خانواده‌های آن‌ها چه وظایفی برعهده دارند؟ چرا؟

- ۱- در پانزده خرداد سال ۱۳۴۲، در ایران چه اتفاقی افتاد؟
- ۲- رفتن امام از عراق به پاریس، در پیشرفت انقلاب اسلامی ایران چه تأثیری داشت؟
- ۳- انقلاب اسلامی در چه تاریخی به پیروزی رسید؟

